

II. Сучасний концепт предмета приватного права

DOI: 10.33498/Юсп-2019-01-093

Олена Кохановська

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри цивільного права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(м. Київ, Україна)
prof.e.kokhanovskaya@gmail.com

УДК 347.121.2

РОЗВИТОК ДОКТРИНИ НЕМАЙНОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті розглядаються проблеми розвитку доктрини немайнових відносин в Україні, а саме: стан дослідження сфери особистих немайнових прав, інформаційних відносин, відносин інтелектуальної власності. Актуальність і стрімкий розвиток теорії цивільного права в усіх зазначених напрямках пов'язується автором із досягненнями ери інформаційного суспільства і все більш повним усвідомленням людьми значення своєї особистості, її неповторності, унікальності й цінності.

Додаткову актуальність питанням, що висвітлюються, надає дискусія щодо можливості повноцінного закріплення на доктринальному і законодавчому рівнях зобов'язань із немайновим змістом, яка розглядається автором з точки зору готовності вітчизняних цивілістів сприймати на сучасному етапі таку конструкцію в межах зобов'язального права.

Проаналізовано стан, головні наукові підходи, тенденції розвитку системи немайнових прав на шляху до рекодифікації вітчизняного приватного права. Акцентовується увага на значенні феномену інформації і творчості, окремих особистих немайнових прав для розвитку громадянського суспільства в Україні. Надається характеристика зобов'язань немайнового змісту з точки зору основних ознак та особливостей зобов'язальних відносин. Доводиться своєчасність і перспективність подальшого дослідження зобов'язальних відносин немайнового змісту для подальшого їх законодавчого закріплення у Цивільному кодексі України (ЦК України).

На основі положень теорій особистих немайнових прав, права інтелектуальної власності та інформаційних прав прогнозується подальший стрімкий розвиток інституту немайнових прав, основне місце в якому відведено особистим немайновим правам фізичної особи. З урахуванням змін, які відбулися після прийняття чинного ЦК України, у зазначених сферах розроблено рекомендації щодо реформування цього інституту як єдиного цілого, а також наведено аргументи для реформу-

© Олена Кохановська, 2019

Олена Кохановська

вання інституту зобов'язальних відносин з урахуванням особливостей зобов'язань немайнового змісту.

Для вирішення проблем немайнових відносин у подальшому доцільне проведення комплексних досліджень всіх інститутів, зокрема інформаційних прав, права інтелектуальної власності, особистих немайнових прав у їх сукупності для врахування взаємовпливу на кожного з них, а також на інші інститути цивільного права.

Ключові слова: доктрина немайнових відносин; інформаційні відносини; відносини інтелектуальної власності; особисті немайнові права; зобов'язання із немайновим змістом.

Комплексний підхід до проблем немайнових відносин із приватноправових позицій переконує у доцільності й актуальності аналізу у цивільному праві та цивільному законодавстві принаймні трьох інститутів, якими охоплюються особисті немайнові права фізичних (і у відповідних випадках – юридичних) осіб, право інтелектуальної власності та інформаційні права. Усі вони стосуються передусім сфери немайнових відносин фізичних осіб (як за змістом, так і за формою) та забезпечують найбільш важливі для них у сучасному світі права й інтереси.

Ба більше, закріпивши інформацію як окремий об'єкт цивільних прав, а право на інформацію як особисте немайнове право, врегулювавши інформаційні відносини, зокрема й у сфері права власності, зобов'язального права, права інтелектуальної власності, корпоративних прав, спадкового і сімейного міжнародного приватного права тощо, цивілісти змогли об'єднати в єдину систему окремі норми немайнової сфери й надати їм сучасного звучання і перспектив розвитку. Сьогодні, на нашу думку, є всі підстави вести мову про утворення підгалузі немайнових прав у цивільному праві України. Зазначене також підкреслює актуальність теми, обраної для написання цієї статті.

Оскільки інформація, інформаційні відносини, інформаційні права відіграють нині найсуттєвішу роль у розвитку сучасної цивілістики, вони мають вплив і на зобов'язальні – договірні й недоговірні відносини, особливо коли йдеться про отримання, передання, зберігання, доступ до різного роду інформації про ринкові відносини, електронну комерцію, надання інформаційних послуг тощо.

Метою дослідження є формування власних висновків щодо подальшого розвитку в цивільному праві інституту (можливо, й підгалузі) немайнових прав, який нині складається з особистих немайнових прав фізичних (а також у низці випадків – юридичних) осіб; інформаційних прав і немайнових прав інтелектуальної власності; прогнозування шляхів подальшого розвитку у вітчизняному цивільному праві й можливостей закріплення у цивільному законодавстві зобов'язань немайнового змісту.

Серед найбільш знакових праць у сфері немайнових відносин і немайнових прав слід назвати комплексні монографічні дослідження у межах Національної академії правових наук України¹, а також низку дисертаційних досліджень із тематики, що цікавить, які були нами детально проаналізовані в одному з академічних видань².

Вже сьогодні інститут інформаційних прав не менш розвинений у цивільному праві, ніж усі інші інститути, оскільки його розвиток відбувається майже такими ж швидкими темпами, як і розвиток інформаційних технологій та систем передачі інформації, а інформація згадується практично в кожному договорі, є невід'ємною умовою їх укладення. У цьому аспекті вітчизняні цивілісти накопичили багатий досвід і продовжують як доктринальні дослідження, так і впровадження їх досягнень у практику.

Ми неодноразово наголошували, що розвитку інформаційних відносин у межах цивільного права може завадити лише нехтування здоровим глуздом і недалекоглядність. Інформація повинна залишитися у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України)³ і як окремих об'єкт цивільного права, і як право на інформацію, тобто особисте немайнове право, і як твір – форма, що уособлює в собі зміст інформації найвищого рівня розумової і творчої праці людського розуму у сфері права інтелектуальної власності, оскільки практично всі об'єкти творчості – це інформація зі специфічними ознаками оригінальності, новизни тощо. Від усвідомлення зазначеного залежить поступальний, гуманний, інтелектуально підкріплений і гармонійний шлях розвитку інформаційного суспільства, в якому ми живемо.

Як інформаційні правовідносини, так і правовідносини у сфері права інтелектуальної власності, особистих немайнових прав мають цивільно-правову природу. Це знайшло підтвердження не лише в науці, а й у житті, оскільки з'ясувалося, що найбільш ефективно як реалізація, так і захист прав учасників цих відносин відбувається за допомогою цивільно-правових способів. Що стосується особистих немайнових прав фізичних та юридичних осіб, то нині переважна більшість наших співвітчизників переконані, що найбільшою цінністю в світі є особистість кожної окремої людини (особи), тому приділяють колосальну увагу самовдосконаленню, духовному зростанню, а нематеріальне,

¹ Р Стефанчук (ред), *Личные неимущественные права: проблемы теории и практики применения: сб. статей и иных материалов* (Юринком Интер 2010) 1040; Н Кузнецова (заг ред), *Правова система України: історія, стан та перспективи, т 3: Цивільно-правові науки. Приватне право* (Право 2008) 183-208; Н Кузнецова (заг ред), *Правова доктрина України, т 3: Доктрина приватного права України* (Право 2013) 367-85.

² Кузнецова (н 1) 367-85.

³ Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>> (дата звернення: 23.11.2018).

немайнове, особисте стало важити для людини не менше, а інколи й набагато більше, ніж матеріальне. Звідси – стрімке зростання самооцінки сучасної людини, відчуття свободи, самоповаги. Кожна людина в інформаційному суспільстві бажає проявити своє “я”, продемонструвати його оточуючим найкращим чином, але одночасно зберегти свою неповторність, тож вимагає поваги до себе як до найвищої цінності. Оскільки особисті немайнові права мають абсолютний характер, цей інститут розміщено серед інститутів інших абсолютних прав – права власності, речових прав та права інтелектуальної власності. Крім того, цивілісти завжди наголошують, що соціальна значущість особистих немайнових прав значно вища, ніж прав, які існують у матеріальній сфері суспільства. Вони є духовною основою суспільства і передумовою забезпечення свободи власності, свободи договору, свободи підприємництва тощо, тому й передують речовим, зобов'язальним правам. Справедливість цих висновків підтвердила практика. Утім, немайнові права слід аналізувати поряд з іншими правами особи, враховуючи те, що вони слугують складовою єдиної системи прав, які підпорядковуються особою відповідно до своїх інтересів і тих, якими вона володіє.

Як відомо, ЦК України та іншими законами можуть бути передбачені й інші особисті немайнові права фізичної особи. Так, у ч. 3 ст. 270 ЦК України зазначається, що ‘перелік особистих немайнових прав, які встановлені Конституцією України, цим Кодексом та іншими законами, не є вичерпним’⁴, що підтверджується і міжнародно-правовими актами у сфері прав людини. Звідси можна зробити важливий висновок, що українське законодавство зорієнтоване не лише на сучасний етап розвитку цивільних відносин, а й на перспективу.

Серед найбільш цікавих проблем, які вітчизняні цивілісти розглядали протягом останніх 15 років чинності ЦК України, слід назвати, зокрема: проблеми поєднання засад громадянського суспільства й особистих немайнових прав; гармонізації правової системи України з правовими системами світу у процесі забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян; об’єктів цих прав під кутом зору їх можливої оборотоздатності; поділу немайнових прав на особисті немайнові, які пов’язані з майновими, й особисті немайнові, не пов’язані з майновими; класифікації немайнових прав і формування єдиного комплексного уявлення про них; а також питання: кодифікації особистого немайнового права в Україні; нематеріальних благ як особливих, із притаманними лише їм рисами; індивідуалізації фізичних осіб; методологічних проблем системи особистих немайнових прав; договірної регулювання особистих немайнових

⁴ Цивільний кодекс України (н 3).

відносин, проблеми особистих немайнових прав із погляду міжнародного приватного права та ін.

Поряд із особистими немайновими та інформаційними відносинами в Україні продовжують розвиватися відносини інтелектуальної власності. Важливу роль у цьому процесі відіграє ЦК України, норми якого врегулювали зазначені відносини детально й логічно, послідовно і з поглядом на перспективу. Комплексне регулювання немайнових відносин у межах прав інтелектуальної власності нині неможливе без застосування норм чинного ЦК України.

Тим часом у процесі розвитку вітчизняної доктрини цивільного права, серед багатьох інших, постало питання і про допустимість існування зобов'язань немайнового характеру. Набувши у подальшому дискусійний характер, воно й сьогодні хвилює українських цивілістів, однак життя вносить свої корективи і надає все нові аргументи на користь необхідності визнати не тільки можливою, а й необхідною умовою подальшого розвитку зобов'язального права визнання зобов'язань немайнового характеру. Так само, як був здійснений неоціненний прорив в історії кодифікації цивільного права, коли розробники ЦК України закріпили в ньому Книгу другу про особисті немайнові права фізичних осіб, а фактично благословили можливість реально реалізувати і захистити свої немайнові права не тільки фізичним, а й юридичним особам, нині можна, на нашу думку, ставити питання про закріплення на рівні ЦК України зобов'язань немайнового характеру. І мову слід вести не тільки про відсутність у цивільному праві заборон на зобов'язання немайнового характеру, хоча і цей аргумент слід врахувати.

У розумінні цивілістів зобов'язання – це, перш за все, цивільно-правове відношення, з огляду на яке одна особа (боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої особи (кредитора) певну дію, зокрема: передати майно, виконати роботу, сплатити гроші тощо, або втриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. З наведеного визначення, яке знайоме представникам цивільно-правової науки багатьох країн, можна зробити висновок, що зобов'язання розуміється зазвичай як правовідношення, яке має найважливішу ознаку – воно вирізняється майновим характером. Це класика цивільного права, яка стала азбучною істиною в радянський період розвитку України, до якої ми звикли ще в процесі вивчення цивільного права. Ця позиція, поза сумнівом, присутня і сьогодні, оскільки деякі автори так само, як і раніше, доводять можливість існування тільки зобов'язань майнового характеру, які опосередковують переміщення матеріальних благ у формі товару від однієї особи до іншої, і вважають:

<...> беззастережне поширення конструкції цивільно-правового зобов'язання на немайнові відносини загрожує вторгненням “юридичних важелів” у побутові і морально-етичні відносини, розмиванням чіткості майнових еквівалентів, на яких будується зобов'язальне право⁵.

Такі побоювання не мають під собою таких серйозних загроз, на які посилаються автори. Як побутові, так і морально-етичні відносини нічого не втраять, а ймовірніше за все виграють від поширення конструкції цивільно-правового зобов'язання на правомірні немайнові відносини. Крім того, все більша кількість прикладів із життя свідчить про готовність суспільства та його окремих представників – фізичних і юридичних осіб – сприймати як благо можливість спиратися у своїх моральних та етичних установах на чітку юридичну конструкцію зобов'язального права. Тому навіть нещодавні противники такої конструкції зазначають:

<...> і свобода договору, і відсутність у чинному законодавстві прямих заборон на “немайнові зобов'язання”, і стрімкий розвиток відносин, не пов'язаних безпосередньо з майном (інформаційні, попередні, організаційні та ін.) обумовлюють потребу у правовому регулюванні цих відносин, зокрема з використанням юридичної конструкції зобов'язань <...>. Уявляється, що у найближчому майбутньому цивільне право поширить конструкцію зобов'язань на відносини немайнового характеру. Зрозуміло, з певними винятками й особливостями, зокрема, щодо порядку примусового виконання обов'язку в натурі⁶.

Навіть побіжний аналіз основних аргументів противників зобов'язань із немайновим змістом виявляє їх вади, тому все більше сучасних цивілістів приєднуються до позиції прихильників зобов'язань немайнового характеру, визнаючи одночасно важливість і глобальність змін в усвідомленні сутності та ролі передусім нематеріальних немайнових благ у цивільному обороті. Елементи таких позитивних змін помітні навіть у змісті статей ЦК України. Зокрема, фахівці у сфері спадкового права вважають зміст ст. 1305 ЦК України ще одним підтвердженням такої можливості. Багато прикладів наводять також представники сфери права інтелектуальної власності. Наприклад, автор творів мистецтва може зобов'язати спадкоємців або інших правовласників після своєї смерті виставляти картини на виставках, знайомити громадськість із їхнім змістом тощо.

⁵ С Степанов (общ ред), *Гражданское право: учебник, т 1* (Проспект; Институт частного права 2010) 486.

⁶ Там само.

Звернення до джерел сучасної вітчизняної цивілістики, а саме до праць видатного цивіліста Й. Покровського, який свого часу викладав в Університеті Святого Володимира (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка), переконують, що і в часи його наукової діяльності:

<...> зростаюче значення духовної сторони людської особистості не могло не відобразитися і на двох інших принципово важливих питаннях цивільного права <...> юриспруденція порівняно донедавна вважала, що дії немайнового характеру не можуть бути предметом юридично дійсного зобов'язання <...>. Однак <...> з цією думкою виступила інша (одним із ініціаторів є Ієрінг), яке <...> вимагає визнання і за немайновими зобов'язаннями юридичної сили. У результаті цього в нинішній час у нашому питанні стоять одна проти одної дві радикально протилежні думки; спір між ними ще далекий до завершення, але, мабуть, друга думка чим далі, тим більше здобуває верх⁷.

Істотні зміни в нашому сприйнятті світу спричинив перехід людства в ХХІ ст. до інформаційного суспільства. Обмін інформацією, а не тільки правами на інформацію, відіграє провідну роль у всіх процесах та економіках. Сьогодні неможливо, на нашу думку, не визнати особливу роль зобов'язань немайнового інформаційного характеру у розвитку цивільного права, як, утім, і в усіх його інститутах, а також у сфері права загалом. Кращої конструкції, ніж зобов'язання, годі й шукати, коли слід домовитися про інформаційне змістовне наповнення тієї чи іншої таємниці, або необхідно здійснити обмін інформації, якою володіє особа, на інші цінності для задоволення своїх прав та інтересів у багатьох сферах життя. Інформація при цьому залишається немайновим нематеріальним благом. Водночас нині вона є найціннішим товаром, еквівалентом якому є не ціна, а цінність, яка може набути грошовий вираз із низкою застережень, оскільки за своєю природою жодне особисте немайнове благо не може бути адекватно оцінене у звичному грошовому чи іншому економічному відношенні. Особистому немайновому благу, яким є за своєю сутністю інформація, не можна підібрати рівноцінний грошовий еквівалент, обмін на іншу важливу для носія (володільця) інформації цінність завжди має дуже приблизний характер.

Зобов'язання немайнового характеру в Україні нині все більше сприймаються у сфері особистих немайнових прав, прав інформаційних та інтелектуальної власності, сімейних правовідносинах, спадковому і медичному праві, корпоративних правовідносинах і навіть, як з'ясо-

⁷ И Покровский, *Основные проблемы гражданского права* (Статут 1998) 134.

вується, у низці провідних економічних галузей, у яких цивільне право відіграє провідну роль, наприклад, у туристичній сфері, а також у сфері охорони навколишнього природного середовища та ін.

Якщо проаналізувати не тільки ознаки зобов'язальних відносин, названі вище, а й інші, то можна помітити, що серйозних підстав для того, щоб заперечувати можливість існування й активного розвитку зобов'язань немайнового характеру немає. Так само, як і в традиційному зобов'язанні, обов'язки боржника в них мають переважно активний характер, тобто боржник повинен вчинити на користь кредитора певну дію: направити (переслати) інформацію за посередництва інформаційної системи, надати допуск до інформації, дати рекомендації щодо дотримання режиму харчування для ефективного лікування хворого; ознайомити туриста з визначними пам'ятками міста, в якому він зупинився; поважати батьків та ін. Може мати місце й утримання від дії, і навіть не як допоміжний обов'язок (як у традиційному зобов'язанні), а як основний, наприклад, дотримуватися тиші в певні години у певному місті. Автор, який надав видавництву свій рукопис і передав право на його видання, може бути зобов'язаний за договором утримуватися від укладення таких же договорів з іншими видавцями. У договорі на надання медичної допомоги сторонам нічого не заважає внести положення про те, що пацієнт повинен утриматися від прийому певної шкідливої для його стану здоров'я їжі, або прийому несумісних ліків для успішного лікування.

Інтерес уповноваженої особи (кредитора) в зобов'язанні немайнового характеру, як і в звичайному зобов'язанні, задовольняється переважно не його власними діями, а діями зобов'язаної особи. Від кредитора може теж вимагатися певна активність (прийняти результати тощо), але основні дії здійснює саме боржник. Наприклад, зобов'язання рекламного агентства поширити про ту чи іншу особу позитивну інформацію, подати у засоби масової інформації її якості в найкращому світлі, тим самим покращити її ділову репутацію, може мати активний характер конкретних послідовних дій.

Зобов'язання існують певний або невизначений термін. Тут можлива дискусія. Якщо в майновій сфері прийнято вважати, що існування безстрокових зобов'язань неможливе, то у зобов'язаннях немайнового характеру це можливо – або на дуже тривалий термін, або без зазначення строку. Наприклад, прийняте на себе зобов'язання особи, яка придбала картину відомого художника, виставляти її на огляд не рідше ніж раз на рік, може бути укладено таким чином, щоб воно залишалось в силі і при зміні власників самої картини. Тим часом йдеться не так про майно у вигляді картини – у цьому разі важливий саме її немай-

новий зміст – приналежність твору авторству художника, його художня цінність, репутація автора твору, тобто визначається цінність, а не ціна картини на аукціоні тощо. Те саме відбувається і в сфері високої моди. Відомі будинки мод будують зобов'язальні відносини з новими кутюр'є, які працюють на легендарний будинок, виконуючи зобов'язання враховувати у своїх творіннях іноді невловимі для недосвідченого глядача елементи епохи і творчого почерку, який властивий саме його легендарному засновнику.

Отже, зміст зобов'язання може становити право вимагати здійснення будь-якої правомірної дії особи. Підтвердженням може слугувати і підхід до розуміння об'єкта зобов'язання: з одного боку, об'єктом називають дії зобов'язаної особи (юридичний об'єкт), а з другого – об'єктом (предметом виконання) зобов'язання вважають саме матеріальне (а в нашому випадку, з певними застереженнями, можна говорити – і нематеріальне) благо, з приводу якого виникає зобов'язання (це і річ, і майно, а також інформація, результат творчості, низка елементів (складових) особистих немайнових благ, наприклад, індивідуальності, свободи, ділової репутації, здоров'я та ін.). Ні про який економічний грошовий еквівалент при цьому не йдеться, оскільки ми говоримо не про ціну, а про цінність, не про відшкодування, а про компенсацію тощо. Тобто практика зобов'язань немайнового характеру послуговується переважно відмінною термінологією щодо самих фактичних об'єктів (і юридичних теж), компенсації шкоди, захисту прав, залишаючи звичну термінологію в розумінні суб'єктів зобов'язання, його змісту. Наприклад, це зобов'язання про “надання”, про “доступ” до інформації, а не про її продаж, про передачу прав інтелектуальної власності, а не про купівлю-продаж самого немайнового об'єкта, якими є результати творчості за своєю суттю й особливо цінна, оригінальна інформація, що в них закладена тощо. У кожному конкретному випадку формується своя правова лексична група, яка покликає закріплювати відмінні риси немайнових благ і зобов'язань, які виникають із приводу таких благ.

Слід звернути увагу й на те, що безліч положень етичних кодексів, правил, хартій (журналістів, лікарів, програмістів, провайдерів, експертів, видавців тощо) в різних сферах стрімко переходять у сферу права і, ставши предметом зобов'язань, вимагають цивільно-правового захисту.

Особливе місце, на нашу думку, слід сьогодні відвести інформаційним зобов'язальним відносинам у переліку зобов'язань немайнового характеру. Дотримуючись аргументованого нами в багатьох публікаціях положення про те, що інформаційні правовідносини включають

у себе і правовідносини права інтелектуальної власності, оскільки об'єкти права інтелектуальної власності розглядаються нами в широкому сенсі як інформація високоінтелектуального творчого змісту, й формуючи, зі свого боку, систему інформаційних зобов'язань у цивільному праві, слід приділяти увагу передусім зобов'язанням, які спрямовані на створення та отримання прав на інформацію (підставою для виникнення таких зобов'язань слугує, наприклад, договір про надання консультативних та інших інформаційних послуг), а також інформації як об'єкта деліктних та інших позадоговірних правовідносин, які виникають із неправомірних дій, зокрема, інформації як самостійному немайновому благу та інформації як результату інтелектуальної творчої діяльності.

Висновки. Варто зазначити, що зусилля, спрямовані для відстеження та розмежування зобов'язань майнового і немайнового характеру, недопущення останніх у сферу регулювання зобов'язального права, пошук проблем, які можуть запобігти їх виникненню на рівні законодавства, цілком вистачило б для того, щоб проаналізувати, нарешті, кожен випадок, в якому сьогодні, в сучасному суспільстві і з сучасним розумінням важливості немайнових об'єктів, благ, правовідносин, формуються зобов'язальні правовідносини між різними їх суб'єктами (учасниками), і створити теорію зобов'язань немайнового характеру, в результаті чого законодавчо закріпити в загальній частині ЦК України, а також у вигляді окремого розділу в книзі про зобов'язання "Зобов'язання немайнового характеру", крім того, включити в перелік норм особливої частини положення про конкретні види зобов'язань немайнового характеру.

Для України таке завдання вже сьогодні видається цілком реальним і здійсненним з урахуванням розвитку інститутів особистих немайнових прав, інформаційних прав, прав інтелектуальної власності та ін. І тоді можна буде переконливо довести сучасність й прогностичну силу думки улюбленого всіма нами цивіліста – Й. Покровського:

<...> сила правової норми спирається не тільки на те, що вона може бути здійснена примусово. У величезній більшості випадків навіть просте визнання судом <...> тієї обставини, що відповідач свої (немайнові) обов'язки не виконав, мало б велике практичне значення в сенсі спонукання до виконання таких зобов'язань⁸.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>> (accessed: 23.11.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Authored books

2. Pokrovskyy Y, *Osnovnye problemy grazhdanskogo prava [Major Issues of Civil Law]* (Statut 1998) (in Russian).

Edited books

3. Kuznyetsova N (zag red), *Pravova systema Ukrainy: istoriia, stan ta perspektyvy [Legal System of Ukraine: History, Current Situation and Prospects]*, t 3: *Tsyvilno-pravovi nauky. Pryvatne pravo [Civil-Law Sciences. Private Law]* (Pravo 2008) (in Ukrainian).
4. – – (zag red), *Pravova doktryna Ukrainy [Legal Doctrine of Ukraine]*, t 3: *Doktryna pryvatnoho prava Ukrainy [Private Law Doctrine in Ukraine]* (Pravo 2013) (in Ukrainian)
5. Stefanchuk R (red), *Lychnye neymushchestvennye prava: problemy teoryi y praktyky prymerenyia: sbornik statey i inykh materialov [Personal Non-Property Rights: Issues of Theory and Application Practice: Collected Articles and Other Materials]* (Yuryнком Ynter 2010) (in Ukrainian).
6. Stepanov S (zag red), *Hrazhdanskoe pravo: uchebnik [Civil Law: Textbook]*, t 1 (Prospekt 2010) (in Russian).

Olena Kokhanovska

DEVELOPMENT OF THE NON-PROPERTY RELATIONS DOCTRINE IN UKRAINE

ABSTRACT. The article focuses on the issues of development of the non-property relations doctrine in Ukraine, in particular, on the current situation with the research in the domain of personal non-property rights, information relations, and intellectual property relations. The author links the relevance and rapid development of the civil law theory in all of these areas to the achievements of the information society era and the increasing awareness by people of the importance of personality, personal uniqueness, individuality and personal value.

Additional relevance to the issues covered by this article is imparted by a discussion about the possibility of full-scale consolidation of obligations comprising non-property content at the doctrinal and legislative levels, which possibility is examined by the author in terms of the willingness of national civilists to perceive such a construct at the present stage within the framework of the law of obligation.

The article analyzes the current situation, main scientific approaches and development trends of the non-property rights system on the way to re-codification of national private law. A special focus is given to the importance of the phenomenon of information and

Олена Кохановська

creativity, and separate personal non-property rights for the development of civil society in Ukraine. The author characterizes obligations with non-property content in terms of the main features and specific aspects of relations under law of obligation. It is also shown that currently there is a need and prospects for a further research of relations under law of obligation with non-property content with a view to their subsequent legislative consolidation in the Civil Code of Ukraine (Ukraine's CC).

Based on the provisions contained in the theories of personal non-property rights, intellectual property right and information rights, the author sees the prospects for a further rapid development of the institution of non-property rights, with personal non-property rights of an individual being its centerpiece. Given the changes which have occurred upon adoption of the current Ukraine's CC, the author offers recommendations for reforming this institution as a whole, and also gives arguments for reforming the institution of relations under law of obligation, with due regard for the specific characteristics of non-property obligations.

The author believes that with a view to resolving the challenges of non-property relations, in the future it would be appropriate to make comprehensive studies of all institutions, in particular, information rights, intellectual property right, personal non-property rights in their totality, for the purpose of taking into account their mutual influence on each other, as well as on other institutions of civil law.

KEYWORDS: doctrine of non-property relations; information relations; intellectual property relations; personal non-property rights; obligations with non-property content.